

Clypevs Theologiæ Thomisticæ

Continens Tractatus de Beatitudine, de Actibus humanis, eorumque Moralitate; de Virtutibus ac Donis, de Vitiis ac Peccatis, & de Legibus, nec-non Dissertationem Theologicam de Probabilitate

Gonet, Jean-Baptiste

Parisiis, 1669

§. VIII. Testimonia D. Thomæ ab Adversariis objecta exponuntur

---

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77355](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77355)

ita spontaneum nonnunquam à SS. Patribus A
usurpatur pro eo quod liberum est, & simpli-
cem seu absolutam necessitatem excludit. Idem
dicendum est de voluntario; nam quod perfectè
liberum, & absolutè necessitatis expertum est, in-
terdum à SS. Patribus voluntarium simpliciter
appellatur, ut patet ex illo Augustini: *Peccatum
adeo voluntarium est malum, ut nullo modo sit
peccatum, si non sit voluntarium.*

235. Notandum tertio ex D. Thoma quæst. 22. de ve-
rit. art. 5. in voluntate duplicem debere distingui
conceptum, unum naturæ, alium voluntatis
formaliter. Conceptus naturæ est illi commu-
nis cum omnibus aliis rebus creatis, & in hoc
consistit, quòd sicut aliæ res aliquod bonum B
sibi proprium & conveniens, vel ad aliquam
operationem sibi connaturalem ex natura sua de-
terminatæ sunt; ita voluntas, in quantum est natu-
ra quædam, aliquid naturaliter vult; nam volun-
tas hominis naturaliter tendit ad beatitudi-
nem, & voluntas Dei ad sui dilectionem. Conce-
ptus voluntatis est illi proprius & peculiaris, &
consistit in eo quòd in ordine ad aliqua indiffe-
renter & indeterminatè se habeat. Unde D. Tho-
mas 1. p. qu. 41. art. 2. ait: *Voluntas & natura se-
cundùm hoc differunt in causando, quòd natura
determinata est ad unum, sed voluntas non est de-
terminata ad unum.* Et paulò post: *Eorum igitur
voluntas principium est, quæ possunt sic vel aliter
esse; eorum autem quæ non possunt nisi sic esse,
principium naturæ est.* Et qu. 2. de potentia art. 3.
*Voluntas (inquit) in quantum voluntas, cum sit
libera, ad utrumlibet se habet: potest enim volun-
tas agere vel non agere; & si respectu alicujus hoc
voluntati non convenit, hoc accidet voluntati, non
in quantum voluntas est, sed ex inclinatione natu-
rali, &c.* Ex quibus patet liberum arbitrium
esse ipsam voluntatem, nimirum quatenus volun-
tas est, non quatenus natura; subindeque
idem esse juxta D. Thomam, fieri ex voluntate,
ut voluntas est formaliter, & fieri ex libero ar-
bitrio. His præmissis,

236. Ad argumentum respondeo, negando Ante-
cedens. Ad cuius probationem dico, quòd
quando S. Augustinus ait homines justè puniri,
quos Deus prævidet peccaturos, *quia Deus præ-
scientiâ suâ non cogit facienda quæ futura sunt,*
nomine *coactionis* non intelligit strictam illam &
rigorosam violentiam, de qua loquuntur Phi-
losophi & Theologi, sed nomen illud usurpat
pro simplici necessitate, & docere intendit,
nullam à Dei præscientia voluntatibus nostris
inferri necessitatem, quæ à peccato excuset. Si-
militer in concertationibus cum Pelagianis ead-
em notione *coactionis* nomen usurpat, cum
docet gratiam efficacem nostras non cogere volun-
tates: nam eodem modo illam sumit quo Ju-
lianus, cui interroganti respondet: *Julianus
autem dum Augustinum interrogat, Ad quem
modum liberetur voluntas ut bonum semper velle
cogatur,* nomine *coactionis* intelligit simplicem
necessitatem, quæ uni parti voluntatem affigat,
ut fatetur Janfenius lib. 2. de hæresi Pelag. cap.
1. ubi de Pelagianis, præcipuè de Juliano lo-
quens, sic ait: *Hanc autem necessitatem subin-
de coactionem vocat: non enim tam intelligit co-
actionem propriè dictam, quæ sit renitente volun-
tate, quam illam ad unam partem additionem,
quæ liberum arbitrium non nisi ad bonum, vel
non nisi ad malum velle posse diceretur.* Ergo
cum Augustinus respondet Juliano: *Abstinere di-*

catur à nobis; si enim cogitur, non vult, nomine
coactionis simplicem necessitatem intelligit,
quam cum gratia efficaci pugnare Julianus pu-
tabat, & ipse Augustinus negabat. Dum verò
idem S. Doctor liberam voluntatem definit *ani-
mi motum, cogente nullo,* de *coactione* morali
intelligi debet: nam ut ipsemet Janfenius lib. 4.
de statu naturæ lapsæ cap. 21. ad eum locum ex-
plicandum annotat, *Quisquis timore compulsus
aliquid facit, non facit hoc nullo cogente, &
consequenter non voluntate, seu volens, phrasi
Augustini, sed necessitate, hoc est nolens, in-
vitus, & coactus facit.*

Ad confirmationem dicendum est, quòd quan-
do SS. Patres asserunt voluntatem esse liberam, 237.
quia sponte agit, hoc nomen usurpant, prout
non solum rigidam *coactionem*, sed etiam sim-
plicem necessitatem excludit. Similiter cum do-
cent quòd arbitrij libertas nihil est aliud quàm
voluntas; quod fit ex voluntate, fieri ex liber-
tate; quòd ubi est voluntas, ibi est libertas,
&c. loquuntur de voluntate secundum quòd
formaliter voluntas est, & prout distinguitur à
seipsa quatenus habet rationem naturæ: quia
nunquam contingit voluntatem ut voluntas est,
velle, nisi liberè velit, & cum potestate ad op-
positum; nam ut ex D. Thoma supra retulimus,
*Voluntas in quantum voluntas, cum sit libera,
indifferenter se habet ad utrumlibet.*

§. VIII.

Testimonia D. Thomæ ab Adversariis objecta
exponuntur.

MULTA congruent, & accumulunt Jan-
fenius & Vincentius Lenis D. Thomæ te-
stimonia, quæ favere videntur eorum sententiæ:
ea tamen ad tria genera seu capita revocari pô-
sunt. Primum est eorum in quibus affirmat na-
turalem necessitatem non repugnare libertati
voluntatis, ut 1. p. qu. 82. art. 1. ad 1. ubi ait: *Ne-
cessitas naturalis non aufert libertatem volunta-
tis.* Idem docet qu. 22. de verit. art. 5. ad 1. &
ad 3. & qu. 10. de potentia art. 2. ad 5. ex quo ibi-
dem inferit, Deum liberè seipsum diligere, &
Patrem liberè producere Spiritum Sanctum.

Secundum est eorum, quibus videtur asserere,
hominem esse liberi arbitrij, per solam li-
bertatem à *coactione*, cujusmodi est quod ait in
2. dist. 25. qu. 1. art. 4. *Liberum arbitrium dicitur
ex eo quòd cogi non potest.* Et 1. p. qu. 83. art. 2.
ad 3. *Homo peccando liberum arbitrium dicitur
perdidisse, non quantum ad libertatem natura-
lem quæ est à coactione, sed quantum ad liberta-
tem quæ est à culpa & miseria.* Ubi videtur sup-
ponere libertatem naturalem, seu essentialem,
per solam immunitatem à *coactione* salvari.

Tertium est eorum, quibus docere videtur,
opus esse laude vel vituperio dignum, merito-
rium vel demeritorium, ex eo solum quòd vo-
luntarium & spontaneum est, seu liberum à *co-
actione*; v. g. hic qu. 6. art. 2. ad 3. ubi ait: *Laus
& vituperium consequuntur actum voluntarium,
secundum perfectam voluntarij rationem, qualis
non invenitur in brutis.* Et in 3. dist. 12. qu. 2. art.
1. ad 3. ubi sic habet: *Impotentia coactionis, quæ
opponitur voluntario, tollit rationem meriti &
demeriti, non impotentia quæ est ex perfectione,
in bonitate vel malitia, quia hoc voluntarium
non tollit, sed ponit voluntarium confirmatum
ad unum.*

Ad

241. Ad testimonia primæ classis triplex potest adhiberi solutio. Prima est, quod quando Sanctus Thomas ait, quod naturalis necessitas non aufert libertatem; loquitur de libertate potentia, non verò de libertate actus, ut patet ex ipsius verbis, ait enim: *Necessitas naturalis non repugnat voluntati, non repugnat dignitati voluntatis, non aufert libertatem voluntatis.* Unde solum intendit, quod etiam voluntas, ut habet rationem naturæ, eliciat aliquos actus necessarios, & ad unum determinatos, ut velle beatitudinem in communi, hoc tamen non obstat quod eadem facultas, ut habet rationem voluntatis formaliter; sub quo conceptu habet rationem liberi arbitrii, & indifferenter se habet ad utrumlibet (ut §. præcedenti ex eodem S. Doctore annotavimus) aliquos actus liberos exerceat, & ad aliqua objecta, quæ cum beatitudine necessariam connexionem non habent, indifferenter & determinatè se habeat.

242. Secunda solutio seu explicatio est Caietani loco citato i. partis, ubi sic habet: *In responsione ad primum nota, quod cum dicitur quod necessitas naturalis non aufert libertatem, potest bene vel male intelligi: male quidem, si intelligatur quod necessitas naturalis, tam objectivè, quam elicivè, stat cum libertate illius actus; hoc enim non est intelligibile: bene verò, intelligendo quod naturalis necessitas actus quoad specificationem, seu objectivè, non aufert libertatem eiusdem, quia stat quod liberè eliciatur.* Itaque juxta hanc solutionem Caietani, quando D. Thomas asserit quod necessitas naturalis non aufert libertatem, si loquatur de libertate actus, solum intendit quod necessitas quoad specificationem, quæ in quibusdam actibus reperitur, v. g. in volitione boni aut beatitudinis in communi, non obstat quominus illi actus possint esse liberi quoad exercitium; quia necessitas tantum quoad specificationem, admixtam habet indifferentiam ad agendum vel non agendum hic & nunc, seu quantum ad exercitium actus, aut saltem cum ea stare potest, ut patet in exemplo adducto: licet enim homo non possit odio habere beatitudinem, potest tamen de ea actu non cogitare, & actum amoris erga illam suspendere, seu actu non exercere.

243. Tertio responderi potest, quod libertas dupliciter dicitur: uno modo prout importat inclinationem voluntatis, quatenus est natura, in proprium finem; sicut & res quælibet liberè quodammodo (id est sponte) in bonum sibi naturaliter conveniens fertur, v. g. dum aqua sponte & sine ullo prorsus impedimento fluit, dicitur liberè fluere; & hoc modo libertas coactioni tantum violentæ, non verò necessitati opponitur, magisque libertas quam libertas dici debet: alio modo libertas magis propriè appellatur, prout electionem dicit, & indifferentiam iudicii respectu mediorum importat; nec simpliciter libertas qualiscumque, sed libertas arbitrii nominatur; & hoc modo non solum coactionem violentam, sed etiam necessitatem prorsus excludit, ut perpetuo docet S. Thomas, ac nominatim i. contra gentes cap. 68. ubi expressis terminis ait: *Dominium quod habet voluntas supra suos actus, per quod in eius potestate est velle vel non velle, excludit determinationem virtutis ad unum, & violentiam causa exterioris agentis.* Unde quando qu. 10. de potent. art. 2. ad §. dicit voluntatem appetere liberè fec-

Tom. III.

A licitatem, licet necessariò appetat illam; Deum liberè amare seipsum; Spiritum Sanctum liberè à Patre procedere; hoc intelligi debet de libertate complacentiæ, seu spontaneitatis & libentia, quæ est libertas improprie dicta, & secundum quid, non autem de libertate proprie sumpta, quæ arbitrii libertas dicitur, alioquin sibi aperte contradiceret, cum i. p. qu. 19. art. 10. dicat quod *liberum arbitrium habemus respectu eorum quæ non necessariò volumus, vel naturali instinctu; adeoque non pertinere ad liberum arbitrium, quod volumus esse felices;* & ibidem doceat, Deum non habere liberum arbitrium respectu eorum quæ necessariò vult, puta respectu suæ bonitatis, quam amat necessariò; eandemque ob causam ibidem qu. 41. asserat Filium non produci à Patre per liberum arbitrium, quia naturali necessitate procedit: quæ ratio idem concludit de Spiritu Sancto, æquali necessitate producto. Ut ergo hæc loca specie tenus inter se pugnancia concilientur, libertas à libero arbitrio distinguenda est, seu libertas lubentia à libertate arbitrii; & dicendum, necessitatem naturalis inclinationis non repugnare primæ libertati, bene tamen secundæ; & Deum liberè se amare, & Spiritum Sanctum liberè à Patre procedere, primo genere libertatis, quæ magis libentia quam libertas dicitur; non verò secundo, quod indifferentiam iudicii & electionem voluntatis importat.

Hæc solutio & distinctio fundamentum habet in D. Thoma qu. 24. de verit. art. 1. ad 20. ubi dicit, *Respectu finis habere nos liberam voluntatem, sed non liberum arbitrium, proprie loquendo, cum non cadat sub electione.* Et 2. contra Gentes cap. 48. ait quod *animalia irrationalia quodammodo liberi quidem motus seu actionis sunt; non autem liberi iudicii: intellectualia verò non solum libere actionis, sed etiam liberi iudicii: quod est liberum arbitrium habere.* Ubi aperte distinguit liberam voluntatem à libero arbitrio, seu libertatem lubentia à libertate arbitrii; & primam admittit in voluntate respectu finis, & in brutis respectu actionum ad quas sponte & naturali propensione feruntur, non verò secundam; quia nec voluntas respectu finis, nec appetitus brutorum respectu actionum eis connaturalium, iudicio indifferenti rationis regulantur, sicque non habent liberam electionem, licet habeant liberam volitionem vel actionem.

Dices: D. Thomas in 2. dist. 25. qu. 1. art. 1. ad 4. ait *Beatos habere liberam electionem circa visionem & amorem Dei:* Ergo non solum libertatem spontaneitatis, seu libentia, sed etiam libertatem arbitrii in ordine ad actus necessarios, quales sunt clara Dei visio, & amor beatificus, admittit.

Respondeo, quod quando S. Thomas ait *Beatos respectu visionis & amoris liberam electionem habere,* non loquitur de visione & amore, prout terminantur ad Deum secundum se (quasi verò Beati lumine gloriæ instructi videant Deum ex electione) sed de visione & amore, ut terminantur ad divinam essentiam, in quantum est ratio videndi vel amandi has vel illas creaturas, quæ cum Deo non habent necessariam habitudinem: sic enim cadunt sub libera electione Beatorum; cum sub hac ratione non afferant bonitatem quæ necessariò rapiat voluntatem. Quod autem hæc interpretatio sit legitima, & S. Do-

R

ctor de huiusmodi actibus sic consideratis loquatur, patet tum ex ipso textu; non enim dixit quod respectu videre & amare Deum sit sempiterna & libera electio, sed quod respectu videre & amare sit libera electio; sumens videre & amare sine determinatione ad Deum, subindeque ut connotant aliud objectum præter Deum, nempe visibile aliquod & amabile creatum: tum etiam patet ex ipso intento argumenti, quod erat huiusmodi: *Electio est eorum qua sunt ad finem: cum ergo Beati fini ultimo conjuncti sint, videtur quod ad eos non pertinet electio, & per consequens nec liberum arbitrium.* Ad quod respondet, aliqua media esse, quæ ratione suæ imperfectio- nis, quam essentialiter annexam habent, repu- gnant ipsi fini jam habito, sicut credere & spe- rare; & horum non est electio in Beatis: alia verò quæ fini jam habito non repugnant, ut vi- dere & amare creaturas; & respectu horum erit in Beatis sempiterna & libera electio.

246. Ad testimonia secundæ classis dicendum est, S. Doctorem iis locis, quibus libertatem oppo- nit coactioni, sumere coactionem pro necessitate; speciatim verò quando affirmat liberum ar- bitrium dici ex eo quod cogi non potest: nam immediatè post addit coactionem esse duplicem, unam compellentem, aliam inducentem sive impellentem; & priorem repugnare essentialiter libero arbitrio; quippe quod ut dixerat art. 2. eisdem quæstionis, neque subiecto cogi potest, cum non sit organo affixum (id est, sit potentia immaterialis) neque objecto, quia quantumcumque aliquid ostendatur ei esse bo- num, in potestate ejus remanet eligere, vel non eligere. Itaque illud non cogi, est non necessitari, sive non determinari ad unum per modum naturæ, sed retinere facultatem ad oppositum. Unde opusculo 3. cap. 10. in fine sic ait: *Est autem hic modus naturalis homini, ut liberè agat, non coactus: quia rationales potestates ad opposita se habent.* Et r. p. qu. 82. art. 1. in corp. *Necessitas coactionis est illa, qua convenit alicui ex agente; sicut cum aliquis cogitur ab aliquo agente, ita ut non possit contrarium agere.* Ex quo manifestè patet, S. Thomam nonnunquam coactionem pro necessitate sumere, & ista duo, non coactè agere, & agere cum potestate ad oppositum, pro eodem usurpare: quia scilicet in homine viatore (de quo S. Doctor loquitur) hæc duo agere non coactè, & agere cum potestate ad non agen- dum, sunt inseparabilia; eò quod in statu viæ voluntas à nullo objecto creato vel increato, imò nec à bono ut sic & à beatitudine in communi, necessitetur quantum ad exercitium actus, ut docet in hac parte infra qu. 10. art. 2. in corp.

247. Ad loca tertiæ classis respondeo, quod quando S. Thomas ait, laudem & vituperium conse- qui actum voluntarium secundum perfectam voluntarij rationem, vel loquitur de voluntario perfecto hominis viatoris, quod semper habet admixtam libertatem indifferentiæ, saltem contra- dictionis, & quantum ad exercitium actus, ut jam diximus: vel solum intendit quod laus & vituperium non nisi perfectam voluntarij ratio- nem consequantur, licet omne perfectum vo- luntarium non sit liberum, nec per consequens laude aut vituperio dignum: sicut aliud est dicere, quod malitia peccati non consequitur nisi actum creaturæ, & aliud, quod malitia peccati consequitur omnem actum creaturæ. Quando verò idem S. Doctor asserit, quod impotentia

A non ex coactione, sed ex perfectione in bono, seu determinatione ad bonum, non tollit ratio- nem meriti aut demeriti, quia non tollit ratio- nem voluntarij, loquitur de determinatione vol- untatis ad bonum, secundum genus tantum; qualiter erat in Christo, qui cum esset ab intrin- seco impeccabilis, erat ad rectè operandum deter- minatus; hæc enim determinatio non exclu- dit indifferentiam exercitij, respectu hujus vel illius boni in particulari, nec per consequens rationem perfecti voluntarij seu liberi, quæ est radix & fundamentum moralitatis actuum hu- manorum, ut ex eodem Angelico Præceptore articulo præcedenti declaravimus.

S. IX.

Solvuntur fundamenta Jansenij ex ratione petita.

PRÆTER argumenta ex SS. Patrum testi- moniis desumpta, quæ jam expedita sunt, alia ex ratione petita, quæ Jansenius locis su- præ citatis, fusè & latè calamò expendit & ur- get, breviter & perspicuè hîc diluenda sunt.

Objicit ergo primò: Deus est verè liber, imò & totius libertatis fons & origo, & tamen non habet agendi & non agendi indifferentiam; illa enim prorsus in Deo perit, hoc ipso quod semel aliquid immobili voluntate statuit atque voluit, quam retractare non potest: Ergo stat libertas absque potestate indifferenti ad agen- dum vel non agendum.

Confirmatur: Deus liberè justus est, quamvis non possit velle peccare & injuste agere, ut ait Augustinus libro de natura & gratia cap. 48. Ergo ad libertatem non requiritur indifferentia seu potestas ad opposita.

Respondeo ad objectionem, negando quod Deus non habeat indifferentiam: licet enim postquam semel aliquid voluit, non possit factà istà suppositione, ratione suæ immutabilitatis, illud postea non velle, nihilominus ut illud cum indifferentia & libertate velle censeatur, sufficit quod illud absolute non velle potuerit, pro prio- ri ad suum decretum, ex vi principij quò se ab æterno ad illud volendum applicavit, nimirum intellectus ejus & voluntatis, quæ non dicunt necessariam habitudinem ad creaturas. Unde D. Thomas r. p. qu. 19. art. 3. ad 1. ait: *Ex hoc quod Deus vult ab æterno quicquid vult, non sequitur quod necesse est eum illud velle, nisi ex supposi- tione.*

Instat Jansenius, & ait, quod si ad hoc ut Deus nunc aliquid liberè velle dicatur, sufficiat quod cum indifferentia & ex propria libertate se ad actum determinaverit, licet postea in illa deter- minatione, propter naturæ voluntatisque constan- tiam, immutabilis permanceat, sequitur amo- rem beatificum liberrimum esse; Angeli enim, & homines qui beati fiunt, eadem libertate & in- differentia ad illum amorem se determinarunt, quâ Deus ad volitionem creaturarum: si ergo immutabilitas naturæ in Deo non extinguit il- lam primigeniam electionis libertatem, multò minus (inquit) immutabilitas gratiæ & gloriæ, amoris beatifici libertatem interimet in Beatis.

Sed nego sequelam. Ad probationem nego quod Angeli vel homines, qui Beati fiunt, ead- dem libertate & indifferentia se determinave- rint ad amorem beatificum, quâ Deus ad vo- litionem creaturarum: licet enim amorem bea- tificum in Angelis & hominibus antecesserit